

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi opintotukilain ja asumistukilain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opintotukilakia ja asumistukilakia. Ehdotuksen mukaan opiskelijoiden asumisen tukea yhtenäistettäisiin siten, että kaikki vuokralla asuvat, lapsettomat opiskelijat siirtyisivät opintotukilain mukaisen opintotuen asumislisäjärjestelmän piiriin. Järjestelmästä toiseen siirtyvien opiskelijoiden tuen myöntämisperusteet muuttuisivat siten, että asumisen tukea maksettaisiin kesäkuukausilta vain, jos opiskelija harjoittaa silloin opintoja. Siirtyvien opiskelijoiden tukiprosentti alenisi. Asumistukilain mukaista asumistukea myönnettäisiin vuokralla asuville opiskelijoille vain, jos opiskelijan kanssa samassa ruokakunnassa asuu opiskelijan oma tai hänen puolisonsa lapsi, sekä kaikille omistusasunnossa asuville opiskelijoille. Opintotuen asumislisän tukiprosenttia ehdotetaan korotettavaksi kolmella prosenttiyksiköllä 70 prosenttiin. Ennen uudistusta opintotuen asumislisää saavien opiskelijoiden määrä on kuukaudessa

noin 95 000 ja uusien asumislisän saajien määrä olisi noin 45 000, joista pääosa siirtyy asumistukijärjestelmän piiristä.

Opintotukilainsäädännön rakennetta ehdotetaan samalla muutettavaksi siten, että opintotuen asumislisän myöntämisperusteita koskevia säännöksiä siirrettäisiin opintotukiasetuksesta opintotukilakiin. Samassa yhteydessä on tarkoitus toteuttaa opintotukeen liittyviä vähäisiä myöntämis- ja tarkistustoimintaa tukevia muutoksia.

Esitys liittyy valtion vuoden 2000 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä toukokuuta 2000 kuitenkin siten, että lakien voimaan tullessa asumistukea saavien opiskelijoiden oikeus asumistukeen päättyisi lain voimaantuloa lähinnä seuraavan asumistuen tarkistuksen yhteydessä.

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Asumistukea maksettiin lapsiperheiden asumistuesta annetun lain (586/1961) mukaan vuokra-asunnossa asuville lapsiperheille vuodesta 1962 lähtien. Tuen maksaminen ulotettiin muille vuokra-asunnossa asuville asumistukilain (408/1975) voimaan tullessa vuonna 1975. Tällöin tuen piiriin tulivat uusina ryhminä nuoret lapsettomat avioparit, uudessa omistusasunnossa asuvat sekä kaikki vuokralla asuvat opiskelijat. Tällöin opiskelijoiden asumisen tuki oli kattavampi kuin muulla väestöllä.

Asuntokohtainen asumistuki osoittautui kuitenkin huonosti soveltuvaksi opiskelijoille, koska opiskelijat vaihtoivat asuntoa suhteellisen usein. Vuonna 1977 yksinäiset opiskelijat siirrettiinkin opintotukijärjestelmän yhteyteen perustetun asumislisäjärjestelmän piiriin.

Asumistuki ulotettiin vuonna 1981 myös yksin asuviin henkilöihin ja vuonna 1987 kaikkiin väestöryhmiin ja asuntoihin. Järjestelmien välistä yhteensovitusta tarkistettiin 1987 siten, että avoliitossa muun kuin opiskelijan kanssa asuvat opiskelijat otettiin asumistuen piiriin, koska muutoin nämä olisivat joutuneet järjestelmien väliinputoajiksi. Asumistukea myönnettäessä käytettävä ruokakunnan käsite määriteltiin siten, että kukin samassa asunnossa asuva voi muodostaa oman ruokakunnan, jos asujat sopivat erikseen asunnon osien hallinnasta. Opiskelija siirtyi tukijärjestelmästä toiseen sen mukaan, oliko hänellä vuokrasopimus koko asunnosta vai asunnon osasta. Yhden henkilön opiskelijaruokakunnat jäivät edelleen asumislisäjärjestelmän piiriin. Opintotuen ulkopuolella oleville, pääasiassa opintotukiaikansa käyttäneille opiskelijoille myönnettiin asumistukea.

Vuonna 1991 järjestelmien välistä yhteensovitusta tarkistettiin siten, että muut kuin yksin asuvat opiskelijat eli käytännössä alivuokralaiset ja yhteisöissä asuvat siirtyivät asumistuen piiriin. Ratkaisun eduksi nähtiin se, että sama viranomainen ratkaisee sen, myönnetäänkö opiskelijoille tukea yhdessä vai erikseen. Asumislisän piiriin jäivät yksin vuokralla asuvat, toisella paikkakunnalla opiskelun vuoksi perheestään erillään asuvat sekä ulkomailla opiskelevat. Samalla pyrit-

tiin selkeyttämään sitä, että ne opiskelijat, jotka eivät ole oikeutettuja opintotukeen, kuuluisivat asumistuen piiriin.

Vuonna 1994 Kansaneläkelaitokselle siirrettiin hoidettavaksi sekä opintotuen että asumistuen toimeenpano. Yhdenmukaisen myöntämistoiminnan edellytykset ovat näin parantuneet, kun opiskelijoiden asumisen tukemista hoitaa pääasiassa yksi taho.

Valtiontaloudellisista säästösyistä sekä asumistukeen että asumislisään on 1990-luvulla tehty leikkauksia. Erityisesti asumislisän tukiprosentin alentamisen seurauksena tukijärjestelmien erot ovat korostuneet ja eri järjestelmiin kuuluvien opiskelijoiden keskinäinen eriarvoisuus on lisääntynyt.

2. Nykytila

Opintotukilain (65/1994) 14 §:n mukaan opintotuen asumislisään on oikeutettu perheetön opiskelija, joka asuu yksin vuokratai asumisoikeusasunnossa taikka erillisen vuokrasopimuksen perusteella kunnan, säätiön tai yleishyödyllisen yhteisön ylläpitämässä opiskelija-asuntolassa, sekä perheellinen tai avioliitonomaisissa olosuhteissa vakinaisesti elävä opiskelija, joka asuu opiskelun vuoksi muulla paikkakunnalla kuin hänen puolisonsa tai muu perheensä. Tarkemmin oikeudesta asumislisään ja ulkomailla opiskelevan asumislisästä säädetään asetuksella. Asumislisän määrä on 67 prosenttia kuukausivuokrasta tai vastikkeesta. Asumismenoja ei kuitenkaan oteta huomioon 1 275 markkaa ylittävältä osalta. Asumislisään vaikuttavat hakijan omat tulot ja alle 18-vuotiaan muualla kuin korkeakoulussa opiskelevan osalta vanhempien tulot. Muun opintotuen tavoin asumislisää maksetaan vain opiskelukuukausilta.

Asumistukilain mukaista asumistukea myönnetään valtion varoista ruokakunnan Suomessa sijaitsevan, vakinaiseksi katsottavan vuokra-asunnon tai omistusasunnon asumismenojen vähentämiseksi. Asumistukea ei kuitenkaan myönnetä yksin asuvalle opiskelijalle, joka on oikeutettu opintotukilain mukaiseen asumislisään. Asumistuen määrä on 80 prosenttia kohtuullisten asumismenojen ja tulojen perusteella määräytyvän perusomavastuun erotuksesta. Jos perusomavastuuta ei

ole, asumistuki on 80 prosenttia kohtuullisista asumismenoista. Valtioneuvosto vahvistaa vuosittain asumismenojen kohtuullisen määrän laskemiseksi enimmäisasumismenot neliometriä kohden. Määrittelyssä otetaan huomioon asunnon sijainti, ikä, varustetaso ja koko. Asunnon sijainnin mukaan maa on jaettu kolmeen kuntaryhmittelyyn perustuvaan luokkaan. Asumistukea myönnettäessä otetaan huomioon kaikkien ruokakunnan jäsenten tulot ja omaisuus. Asumistuki maksetaan vuoden kaikilta kuukausilta.

Opiskelijoiden asumista tuetaan nykyisin kahden erilaisen järjestelmän kautta. Asumistavasta riippuen opiskelijan asumismenoihin myönnettävä tuki on erilainen. Asumistuen piirissä olevien asumista tuetaan myös lukuvuoden lomakuukausien aikana. Eri järjestelmien mukaisen tuen taso on eriytnyt merkittävästi toisistaan. Tästä johtuen eri järjestelmiin kuuluvien kansalaisten sama tuki on erilainen. Tuen tasojen välinen ero korostuu silloin, kun erilaisin perustein tuetaan samankaltaisessa elämäntilanteessa olevia opiskelijoita. Tukijärjestelmien erilaisten lähtökohtien vuoksi on myös tilanteita, joissa asumismenoihin ei voida myöntää tukea lainkaan. Alle 18-vuotias opiskelija voi saada tukea erillisen asunnon asumismenoihin vain, jos hänen asumisolosuhteensa oikeuttavat opintotukilain mukaiseen asumislisään. Asumistukea ei ole lainkaan myönnetty nuorelle, jonka ei arvioida itse voivan maksaa asumiskustannuksiaan. Myös ne opiskelijat, joilta opintotuen maksaminen on keskeytetty opintojen riittämättömän edistymisen vuoksi, jäävät kokonaan vaille asumisen tukea.

Asumislisän saantiperusteista säädetään opintotukilaissa. Opintotukilain mukaan tarkemmin oikeudesta asumislisään ja ulkomailla opiskelevan asumislisästä säädetään asetuksella.

Opintotukiasetuksessa (260/1994) säädetään asumislisän saamisen rajoittamisesta vanhemmalta vuokratusta tai vanhemman omistamassa asunnossa asumisen perusteella ja ulkomailla opiskelevien osalta muista opiskelijoista poikkeavista asumistuen myöntämisperusteista ja asumislisän määrästä.

Opintotukea myönnetään tietyin edellytyksin opintoihin, jotka kestävät yhtäjaksoisesti vähintään kaksi kuukautta. Tukea ei myönnetä kahta kuukautta lyhyemmäksi ajaksi. Opintotukea ei voida myöntää opiskelijalle yhden yksittäisen kuukauden ajalta, vaikka

hän muutoin olisi siihen oikeutettu. Opintotuen asumislisä myönnetään yleensä koko opiskeluaajaksi. Asumislisä voidaan tarkistaa vuokran muutoksen perusteella ilman hake-musta tietyin edellytyksin vain opiskelija-asuntoloissa asuvien asumislisän saajien osalta. Muutoin asumislisän määrä voidaan tarkistaa opiskelijan olosuhteissa tapahtuneen muutoksen vuoksi vain opiskelijan oman ilmoituksen perusteella. Yleinen asumistuki tarkistetaan vuoden kuluttua ja eläkkeensaajien asumistuki kahden vuoden kuluttua tuen myöntämisestä.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on yhtenäistää ja selkeyttää opiskelijoiden asumisen tukijärjestelmää. Lisäksi tavoitteena on lähentää opintotukilain mukaisen asumislisän ja asumistukilain mukaisen asumistuen tukiprosentteja. Esityksen lähtökohtana on ollut kehittää järjestelmää valtion menoja lisäämättä.

Opiskelijoiden asumista tuetaan nykyisin eri perustein riippuen siitä, asuuko opiskelija yksin vai yhdessä muiden kanssa, vaikka eri tukijärjestelmiin kuuluvien opiskelijoiden tilanne muuten olisi samanlainen. Yksin asuvat opiskelijat kuuluvat järjestelmään, jonka mukainen tuki on alhaisempi, vaikka yksin asuvan asumismenot yleensä ovat korkeammat kuin yhdessä muiden kanssa asuvilla. Tavoitteena on, että tuki määräytyisi kaikilla lapsettomilla opiskelijoilla samalla tavalla.

Yhdessä asunnon vuokranneiden opiskelijoiden asumismenoihin myönnettävää tukea ehdotetaan muutettavaksi siten, että kukin saisi tukea omien tulojensa perusteella eikä koko ruokakunnan tulojen perusteella. Kaikkien yhdessä asuvien henkilöiden tulojen huomioonottaminen on ollut ongelmallista erityisesti silloin, kun vuokranantaja on vaatinut yhteistä vuokrasopimusta yhdessä asuville henkilöiltä, jotka ovat taloudellisesti toisistaan riippumattomia. Tämä muutos merkitsisi sitä, että opintotukea myönnettäessä muutenkin sovellettavan periaatteen mukaisesti puolison tai muiden asunnossa asuvien tuloja ei otettaisi huomioon.

Opiskelijoiden ja muun väestön tuen taso yhdenmukaistuisi, kun asumislisän tukiprosenttia voitaisiin nostaa. Tällöin suurimmalla osalla opiskelijoista kuukausittainen tuki nousisi. Valtiontaloudellisista syistä ei kuitenkaan ole mahdollista nostaa asumis-

lisän tukiprosenttia samalle tasolle asumistuen tukiprosentin kanssa.

Järjestelmien välinen rajankäynti selkiintyi, kun perhekohtaisen asumistuen piiriin kuuluisivat lapsiperheet ja yksilöllisen asumislisän piiriin kuuluisivat lapsettomat opiskelijat. Tällöin mahdollisuus tehdä keinotekoisia vuokrasuhteita asumiseen maksettavan tuen optimoimiseksi vähenisi.

Esityksen tarkoituksena on myös poistaa tilanteet, joissa henkilö ei kuulu kummankaan asumisen tukemisjärjestelmän piiriin. Järjestelmien väliinputoamistilanteet poistuisivat, kun alle 18-vuotiaat osa-asunnossa asuvat opiskelijat tulisivat asumislisän piiriin ja riittämättömien opintosuoritusten vuoksi tuen ulkopuolella olevat tai opiskelijat, jotka esimerkiksi sairauden vuoksi eivät voi harjoittaa opintoja, otettaisiin asumistuen piiriin.

Vanhemman omistamassa tai vanhemmalta vuokratusta asunnossa asuvan opiskelijan oikeutta opintotuen asumislisään rajoitettiin vuoden 1998 alussa voimaan tulleella opintotukiasetuksen muuttamisesta annetulla asetuksella (971/1997) siten, että asumislisän enimmäismäärä näissä tilanteissa on 350 markkaa kuukaudessa. Asetuksen mukaan opiskelija on katsottava vanhempiensa luona asuvaksi, jos tällainen asunto on samassa kiinteistössä kuin vanhempien vakituinen asunto. Säännöksen tarkoituksena oli, että asumista ei tuettaisi, jos opiskelija asuu vanhemmaltaan vuokraamassaan tai vanhempiensa omistamassa asunnossa, joka on samassa kiinteistössä kuin vanhemman vakituinen asunto. Tällaiselle opiskelijalle on kuitenkin voitu myöntää asumistukilain mukainen asumistuki, koska hän ei ole oikeutettu opintotukilain mukaiseen asumislisään. Tuki on tällöin ollut usein suurempi kuin muualla sijaitsevassa, vanhemmalta vuokratusta tai vanhemman omistamassa asunnossa asuvalle maksettava asumislisä. Kaikkien vanhemmalta vuokratusta tai vanhemman omistamassa asunnossa asuvien saattamiseksi keskenään samanlaiseen asemaan ehdotetaan, että asumislisän enimmäismäärä on asunnon sijainnista riippumatta sama kaikilla, jotka asuvat vanhemmaltaan vuokratusta tai vanhempiensa omistamassa asunnossa.

Opintotukilakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan opintoraha myönnetään opiskelijalle samansuuruisena kuin vanhempiensa luona asuvalle opiskelijalle, jos opiskelija asuu vanhemmaltaan vuokratusta tai vanhempiensa omistamassa asunnossa,

joka on samassa kiinteistössä kuin vanhemman vakituinen asunto.

Vuonna 2000 voimaan tulevan uuden perustuslain mukaan lailla on säädettävä muun muassa yksilön oikeuksien perusteista. Nykyisin opintotukiasetuksessa olevat säännökset vanhemmalta vuokratusta tai vanhemman omistamassa asunnossa asuvan opiskelijan asumislisän määrän rajoittamisesta ja ulkomailla opiskelevien asumislisän myöntämisperusteista ja määrästä ehdotetaan tästä syystä siirrettäväksi lakiin. Lisäksi esitetään poistettavaksi epätarkoituksenmukainen rajoitus myöntää opintotukea kahta kuukautta lyhyemmälle ajalle, sekä lisättäväksi lakiin säännös määräajoin suoritettavasta menettelystä, jolla voidaan tarkistaa, ovatko edellytykset asumislisän maksamiselle edelleen olemassa.

Eräissä tapauksissa ulkomailta opintotukea saava opiskelija on voinut saada asumistukea, vaikka hänen opintotukensa on mitoitettu korvaamaan myös asumisesta aiheutuvat menot. Asumistukilakia esitetään nyt muutettavaksi siten, että asumistukea ei myönnetä opiskelijalle, joka saa vieraan valtion opintotukea tai vastaavaa etuutta. Muutos vähentää hieman asumistukimenoja.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Valtiontaloudelliset vaikutukset

Vuonna 2000 esitys lisäisi valtion talousarviossa momentilla 29.70.55. opintorahaa ja asumislisää koskevaa määrärahaa 62 miljoonalla markalla. Lisäyksestä noin 18 miljoonaa markkaa aiheutuu lakien voimaan tullessa asumislisään oikeutettujen opiskelijoiden asumislisän tukiprosentin korottamisesta kolmella prosenttiyksiköllä ja 44 miljoonaa markkaa siitä, että kaikki lapsettomat vuokralla asuvat opiskelijat siirtyvät asteittain asumistuen tarkistusten yhteydessä opintotuen asumislisän piiriin. Asumistukea koskevan momentin 35.30.54. määrärahan tarve vähenee 110 miljoonalla markalla. Uudistuksen arvioidaan vuonna 2000 vähentävän valtion menoja 48 miljoonalla markalla.

Siirtymäsäännöksen perusteella viimeiset opiskelijat siirtyisivät asumislisäjärjestelmän piiriin huhtikuussa 2001. Siirtymävaiheen jälkeen määrärahan lisätarve momentilla 29.70.55 olisi vuositason arviolta noin 320

miljoonaa markkaa ja asumistukimenojen vähennys arviolta noin 450 miljoonaa markkaa. Valtionaloudessa uudistus merkitsi vuositasolla noin 130 miljoonan markan menojen vähennystä.

Uusien asumislisän saajien määrärahan tarve arvioidaan olevan vuositasolla noin 290 miljoonaa markkaa. Asumislisän tukiprosentin korottaminen 70 prosenttiin nykyisestä 67 prosentista lisäisi kustannuksia jo ennen uudistusta asumislisää saaneiden osalta yhteensä arviolta 30 miljoonaa markkaa.

Kun vuositason määräraharuokaverin nykyperusteella olisi noin 665 miljoonaa markkaa, asumislisämäärärahan tarve olisi uudistuksen toteuttamisen jälkeen vuositasolla yhteensä noin 985 miljoonaa markkaa.

Vaikutukset opiskelijan talouteen

Ehdotuksen mukaan opintotuen asumislisäjärjestelmän piiriin siirtyisivät vuokralla asuvat lapsettomat avio- ja avoliitossa olevat opiskelijat (noin 24 000), alivuokralaiset sekä muut osa-asunnossa ja yhteisöruokakunnissa asuvat opiskelijat (noin 15 000), sekä sellaiset opiskelijat, jotka asuvat vanhemmaltaan vuokraamassaan tai vanhempiensa omistamassa asunnossa, joka sijaitsee samassa kiinteistössä kuin vanhempien vakituinen asunto (noin 1 000). Lisäksi asumislisän piiriin tulisivat uusina tuen saajina ne opiskelijat, jotka nyt ovat puolison tulojen vuoksi asumistuen ulkopuolella (noin 4 000) sekä alle 18-vuotiaat osa-asunnossa asuvat opiskelijat (noin 500), jotka eivät nyt kuulu kummankaan järjestelmän piiriin. Edelleenkin asumistuen piiriin jäisivät opiskelijat, jotka asuvat samassa asunnossa oman tai puolisonsa lapsen kanssa, omistusasunnossa asuvat sekä tukiajan loppumisen tai muun vastaavan syyn vuoksi opintotuen ulkopuolella olevat opiskelijat. Uutena ryhmänä asumistuen piiriin tulisivat opiskelijat, joiden opintotuki on lakkautettu puutteellisen opintomenestyksen tai työkyvyttömyyden vuoksi (noin 500).

Nykyisin asumislisän saajia on kuukausittain noin 95 000 opiskelijaa. Ehdotettujen muutosten jälkeen asumislisän saajien määrä nousisi noin 45 000:lla yhteensä 140 000 opiskelijaan.

Yhteensovituksen myötä opiskelijoiden keskinäinen eriarvoisuus vähenisi nykyisestä, ja samassa tilanteessa olevat opiskelijat saisivat tukea asumiseensa samanlaisin perus-

tein. Esitetty malli parantaisi 95 000 jo ennen uudistustakin asumislisää saaneen opiskelijan tukea. Parannus aiheutuisi asumislisän tukiprosentin korotuksesta. Uusista ryhmistä tuki nousisi niillä, jotka eivät aiemmin ole saaneet asumistukea lainkaan puolison tulojen vuoksi (noin 4 000) tai siksi, että he eivät alle 18-vuotiaina ole saaneet tukea osa-asunnossa asuessaan (noin 500).

Asumistuesta asumislisän piiriin siirtyvien tuki yleensä alenisi. Eniten tukea alentaisi se, että asumislisää maksetaan vain opiskelukuukausilta ja asumistukea vuoden kaikilta kuukausilta. Myös lukukauden aikana maksettavan kuukausittaisen tuen arvioidaan yleensä laskevan, koska asumistuen tukiprosentti on 80 ja asumislisän ehdotuksen mukainen tukiprosentti 70. Asumistuesta siirtyvistä osalla tuki kuitenkin nousisi. Tämä olisi mahdollista esimerkiksi silloin, kun tulot ovat alentaneet asumistuen määrää tai opiskelija asuu ahtaassa ja vanhassa asunnossa ja maksaa kallista vuokraa.

Kansaneläkelaitos on selvittänyt joulukuun 1998 asumistuen saajista laaditun tilaston perusteella, mitä uudistus vaikuttaisi silloin asumistukea saaneiden opiskelijoiden tukeen. Selvityksen perusteella silloisesta 40 000 asumistuen saajasta kuukausitasolla 14 700 opiskelijan tuki alenisi, 11 300 opiskelijan tuki nousisi ja 14 000 tuki pysyisi suunnilleen entisen suuruisena. Vuositasolla, kun kesäajan tuen poisjääminen otettaisiin huomioon, 27 200 opiskelijan tuki alenisi, 6 200 opiskelijan tuki nousisi ja 6 600 opiskelijan tuki pysyisi entisen suuruisena. Kun otetaan huomioon se, että opintojaan aloittavien tai uudistuksen voimaantulon jälkeen asumismuotoa vaihtavien henkilökohtainen tuki määräytyisi alusta lähtien uusien perusteiden mukaan ja se, että kesällä opiskeleva voi saada asumislisää kesän ajalta, niiden opiskelijoiden määrä, joiden tuki uudistuksen seurauksena alenisi, olisi vuositasolla alle 20 000.

Asumistukea ryhdyttäisiin maksamaan aiemmin huonon opintomenestyksen vuoksi järjestelmien väliin pudonneille noin 500 opiskelijalle. Asumistukea myönnettäisiin näille opiskelijoille siihen saakka, kunnes oikeus opintotukeen on jälleen olemassa.

Koska asumisen tukeen vaikuttavat monet tekijät, voidaan yhteensovituksen seurauksia tarkastella tässä vaiheessa seuraavien tyyppisten esimerkkitaustien valossa:

a) *Yksin vuokralla asuva opiskelija*

Tämän ryhmän asumislisä korottuisi opiskelukuukausina keskimäärin 32 markkaa eli noin 300 markkaa lukuvuodessa. Kun vuokra on keskimäärin 1060 markkaa kuukaudessa, opiskelija saa nyt asumislisää 67 prosenttia vuokrasta, mikä on 710 markkaa kuukaudessa. Kun tukiprosentti nostetaan 70 prosenttiin, on kuukausittainen asumislisä keskimäärin 742 markkaa.

b) *Yhdessä muiden kanssa asuva opiskelija, jonka asumista ei nykyisin perusteita tueta ruokakunnan muiden jäsenten tulojen vuoksi*

Tämä ryhmä ei saa nyt asumiseen tukea lainkaan, mutta tulisi yhteensovituksessa asumislisän piiriin. Yleensä on kysymys aviotaivoparista, joista toinen käy työssä ja toinen opiskelee. Keskimääräisen vuokran ollessa kuukaudessa noin 2 000 markkaa asumislisä olisi 70 prosentin tuella opiskelijan vuokraosuudesta 700 markkaa kuukaudessa. Vuositasolla tukea maksettaisiin tällöin noin 6 500 markkaa.

c) *Avio- tai avoliitossa oleva lapseton opiskelijapari, jolla on asumistukeen vaikuttavia tuloja*

Jos oletetaan, että opiskelijapuolisot maksavat vuokraa asunnosta 2 000 markkaa kuukaudessa ja ansaitsevat opintotuen lisäksi vuodessa yhteensä 60 000 markkaa, asumistuki on I kuntaryhmässä perusomavastuuosuuden (686 mk/kk) ylittävistä kustannuksista 80 prosenttia eli kuukaudessa 1 051 markkaa ja vuositasolla 12 612 markkaa. Kun opiskelijapuolisot siirtyisivät asumislisän piiriin, olisi kuukausittainen tuki kummallekin 700 markkaa tukiprosentin ollessa 70. Vuositasolla tukea maksettaisiin tällöin (700 mk/kk x 9 kk x 2 henkilöä) yhteensä 12 600 markkaa. Vuotuinen asumisen tuki pysyisi suunnilleen entisen suuruisena, koska tulot eivät leikkaa asumislisää.

d) *Opiskelijaparit, joilla ei ole asumistukeen vaikuttavia tuloja*

Opiskelijaparit, joilla tulot eivät nykyisin ole alentaneet asumistukea, menettäisivät tuesta opiskelukuukausien ulkopuolisen tuen verran eli keskimäärin kolmen kuukauden tuen, ja lisäksi asumislisän alhaisempi tuki-

prosentti alentaisi yleensä muiden kuukausien tukea. Jos asumistuen maksamisen perusteena ollut vuokra on 2 000 markkaa, menetyks olisi kahdelta opiskelijalta yhteensä 6 600 markkaa, josta kolmen kesäkuukauden tuen menetyksen osuus on 4 800 markkaa. Muina kuukausina tuki heikkenisi opiskelijaa kohti 100 markalla tuen nykytasoon verrattuna.

e) *Alivuokralaiset tai osa-asunnossa tai yhteisöruokakunnissa asuvat*

Myös alivuokralaisten, osa-asunnoissa tai yhteisöruokakunnissa asuvien asumisen tuen arvioidaan keskimääräisellä vuokra- ja tulotasolla huonevan vuositason noin 2 300—3 000 markkaa. Aleneminen aiheutuu kesäajan tuen poisjäämisestä ja tukiprosentin alenemisestä.

Jos vuokra on 900 markkaa kuukaudessa, on kuukauden asumistuki nyt tyypillisessä tapauksessa 720 markkaa ja vuositasolla 8 640 markkaa. Yhteensovituksen jälkeen asumislisä olisi kuukaudessa 70 prosentin korvaustasolla 630 markkaa. Tällöin vuositason tuki olisi opiskelukuukausien määrästä riippuen 5 670—6 300 markkaa. Lukuvuoden tukikuukausien aikana tuki alenisi 90 markalla.

f) *Opiskelija, joka asuu vanhemmaltaan vuokraamassaan tai vanhempiensa omistamassa asunnossa, joka sijaitsee samassa kiinteistössä kuin vanhempien vakituinen asunto*

Kuukausittainen tuki alenisi 350 markkaan. Nykyisin nämä opiskelijat ovat voineet saada asumistukea 80 prosenttia perusomavastuun ylittävistä asumiskustannuksista. Ne opiskelijat, joilla yhteensovitus johtaa tuen alenemiseen, ovat aikaisemmin olleet muita opiskelijoita paremmassa asemassa. Opintotukiasetusta muutettiin vuoden 1998 alusta lukien siten, että vanhemman omistamassa tai vanhemmalta vuokratuessa asunnossa asuvan opiskelijan asumislisä on enintään 350 markkaa. Sellainen opiskelija, joka asuu vanhemmaltaan vuokraamassaan tai vanhempiensa omistamassa asunnossa, joka sijaitsee samassa kiinteistössä kuin vanhemman vakituinen asunto, on katsottu vanhempiensa luona asuvaksi eikä asumislisää opintotukiasetuksen mukaan ole myönnetty lainkaan. Tällaisessa tilanteessa opiskelijalle on myön-

netty asumismenojen mukaan määräytyvää asumistukea. Ehdotus saattaa kaikki vanhemmiltaan asunnon vuokranneet opiskelijat keskenään samanlaiseen asemaan.

4.2. Organisaatiovaikutukset

Opintotuen asumislisän ja asumistuen toimeenpanosta vastaa Kansaneläkelaitos. Esitetyt muutokset edellyttävät teknisiä muutoksia tietojenkäsittelyjärjestelmiin sekä ratkaisutoimintaa hoitavien Kansaneläkelaitoksen yksiköiden ja korkeakoulujen opintotukilautakuntien kouluttamista. Muutos lisää opintotuen ratkaisutoimintaa hoitavien yksiköiden työmäärää.

4.3. Vaikutus eri kansalaisryhmien asemaan

Ehdotus yhdenmukaistaisi opiskelijoiden asumisen tukea. Opintotuen tukiprosentin korotus lähentäisi opiskelijoiden ja muun väestön asumisen tuen tasoa. Toisaalta asumistukijärjestelmästä asumislisän piiriin siirtyvien opiskelijoiden tuki verrattuna muun väestön saamaan tukeen heikkenisi. Merkittävin ero tukiprosenttien erilaisuuden lisäksi on se, että opintotuen asumislisää maksetaan vain opiskelukuukausilta. Monilla opiskelijoilla varsinkin ensimmäisten opintovuosien jälkeen on ansiotuloja siinä määrin, että ne vaikuttavat myönnettävän asumistuen määrään. Asian valmistelussa opiskelijoiden keskinäinen yhdenvertainen kohtelu on arvioitu tärkeämmäksi kuin se, että nykyisin muita opiskelijoita parempaan tukeen oikeutetut säilyttäisivät tämän oikeuden.

Ehdotus muuttaisi myös lapsettomien opiskelijoiden avio- ja avopuolisoiden asumiseen myönnettävän tuen perusteita. Kun asumistuki nykyisin myönnetään kahden hengen ruokakunnalle, uudistuksen toteuttamisen jälkeen asumismenot puolitettaisiin tukea myönnettäessä puolisoitten kesken ja opiskelevalle puolisolle myönnettäisiin opintotuen asumislisää. Toinen puoliso voisi edelleen saada yhden hengen ruokakuntana asumistukea, joka määräytyisi kuten muutoinkin myönnettäessä tukea asunnon osaan. Puolison tukeen vaikuttaisivat vain hänen omat tulonsa. Uudistuksen yhteydessä osa opiskelijoiden puolisoista menettäisi asumistukensa tai heidän asumistukensa määrä alenisi. Pareja, joista vain toinen opiskelee, arvioidaan olevan noin 10 000.

5. Asian valmistelu

Pääministeri Paavo Lipposen ensimmäisen hallituksen hallitusohjelman mukaan tuli selvittää, kuinka eri ministeriöiden kautta annettavat asumisen tukimuodot koordinoitaisiin. Opiskelijoiden ja muun väestön asumisen tukemisen yhteensovittamista selvitettiin ympäristöministeriön asettamassa opiskelija-asumistukityöryhmässä (Opiskelija-asumistukityöryhmän mietintö; ympäristöministeriö, asunto- ja rakennusosasto, työryhmän mietintö 2/1995). Työryhmän käsityksen mukaan opiskelijoiden tukemisessa olevia epäkohtia voidaan korjata parhaiten kehittämällä olemassa olevia järjestelmiä. Työryhmän mukaan tavoitteena tulee olla, että samoissa olosuhteissa olevat saavat mahdollisimman pitkälle yhtä suurta tukea riippumatta siitä, minkä järjestelmän piiriin he kuuluvat. Ensisijaisina toimenpiteinä työryhmä esitti asumislisää laajennettavaksi myös kesäajalle sekä asumislisän saamisen irrottamista muun opintotuen opintomenestyselälytyksistä. Työryhmän mukaan opiskelijat ovat tulojensa ja asumismenojensa suhteen varsin homogeeninen, muista tuensaajaryhmistä poikkeava joukko, mikä osaltaan puoltaa tuen saamisperusteiden ja myöntämismenettelyjen erilaisuutta muuhun väestöön verrattuna. Työryhmän mukaan opiskelijoiden siirtäminen asumistuen piiriin olisi ongelmallista esimerkiksi asumistuessa sovellettavan opintotuen asumislisäjärjestelmää laajemman tarveharkinnan vuoksi.

Opiskelijoiden asumisen tukemiseen liittyviä ongelmia selvitettiin uudelleen kevään 1998 aikana ympäristöministeriön, opetusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä Kansaneläkelaitoksen yhteistyönä Kansaneläkelaitoksen valtuutetuille tehdyn asumistukijärjestelmien eroja ja asumistuen kehittämistä koskevan kartoituksen yhteydessä. Selvitystyö osoitti, että keskeinen osa tuen suuruuteen vaikuttavista eroista on perusteltavissa tuensaajaryhmien eroavuuksilla. Selvitystyössä nousi epäkohtana esille opiskelijoiden asumislisän muita tukia heikompi taso ja opiskelijoiden keskinäinen eriarvoisuus osan saadessa asumislisää ja osan asumistukea.

Opetusministeriön asettama työryhmä, jossa edeltävään valmisteluun osallistuneiden tahojen lisäksi oli edustaja myös Suomen ylioppilaskuntien liitosta, valmisti ehdotuksen opiskelijoiden asumisen tukemiseen liit-

tyvien epäkohtien korjaamiseksi ja asumislisä- ja asumistukijärjestelmien selkiinnyttämiseksi tarvittavista toimenpiteistä (Opintotuen asumislisän ja asumistuen yhteensovitus; opetusministeriön työryhmien muistioita 23:1998).

Paavo Lipposen toisen hallituksen hallitusohjelman mukaan opiskelijoiden asumisen tukijärjestelmä yhtenäistetään perusteiltaan. Opintotuen asumislisän ja asumistuen yhteensovitusta koskevalta osalta esitys perus-

tuu asiaa selvittäneen työryhmän ehdotuksiin. Muilta osin esitys on valmisteltu opetusministeriössä virkatyönä.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Esitys liittyy valtion vuoden 2000 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Opintotukilaki

7 §. *Opintotukeen oikeuttava aika.* Pykälän 1 momentista ehdotetaan poistettavaksi säännös siitä, että opintotukea ei myönnetä yhtäjaksoista kahden kuukauden jaksoa lyhyemmäksi ajaksi. Nykyisin ei voida myöntää yhden yksittäisen kuukauden opintotukea, jos opiskelijalla jostain syystä olisi vain siihen oikeus tai hän näin haluaisi. Tällainen tilanne on voinut syntyä esimerkiksi silloin, kun korkeakouluopiskelijalle on yhteen ylempään korkeakoulututkintoon jo myönnetty opintotukea 54 kuukaudeksi ja yksi kuukausi olisi vielä käyttämättä. Lain 1 §:n 1 momentin mukaan opintotuen myöntäminen edellyttää yhtäjaksoisesti vähintään kaksi kuukautta kestäviä opintoja. Opintotuki myönnetään yleensä yhdellä päätöksellä koko opiskeluaikaksi. Nykyinen säännös johtaa opiskelijoiden eriarvoiseen kohteluun muun muassa sellaisissa tapauksissa, joissa hakija on ikänsä perusteella tai vanhempiensa tulojen vuoksi oikeutettu vain yhden kuukauden tukeen, tai tuen maksaminen on jostain syystä keskeytetty siten, että tukiaikaa on jäljellä enää yksi kuukausi.

11 §. *Opintorahan määrä.* Pykälän 1 momentissa muutetaan selkeyden vuoksi sanamuoto "vanhempiensa luona asuva" muotoon "vanhempansa luona asuva". Opintorahan määrään vaikuttaa samalla tavalla alentavasti se, että opiskelija asuu yhden vanhempansa

luona kuin kahden vanhempansa luona. Lakia on nykyisin tulkittu näin.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan opiskelijalle, joka asuu vanhemmaltaan vuokratusta tai vanhempansa omistamassa asunnossa, joka on samassa kiinteistössä kuin vanhempien vakituinen asunto, myönnetään opintoraha samansuuruisena kuin vanhemman luona asuvalle opiskelijalle. Vanhempansa luona asuvan opiskelijan opintoraha on pienempi kuin itsenäisesti asuvan opiskelijan. Epäselvyyttä soveltamiskäytännössä on aiheuttanut tilanne, jolloin opiskelija asuu itsenäisesti vanhemmaltaan vuokratusta tai vanhempansa omistamassa asunnossa, joka on samassa kiinteistössä kuin vanhemman vakituinen asunto. Opiskelijalle ei tällaisessa tapauksessa ole tarkoituksenmukaista myöntää suurempaa opintorahaa kuin vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle.

14 §. *Asumislisä.* Asumislisään olisi oikeutettu opiskelija, joka asuu vuokra- tai asumisoikeusasunnossa. Edellytys yksin asumisesta ehdotetaan poistettavaksi, koska tarkoitus on, että asumislisää myönnettäisiin myös vuokra- tai asumisoikeusasunnossa asuvalle opiskelijalle silloinkin, kun samassa asunnossa asuu muita henkilöitä. Opintotuen asumislisän piiriin tulisivat kaikki vuokralla asuvat lapsettomat opiskelijat. Asumislisää voidaan myöntää hakijalle samanaikaisesti vain yhteen asuntoon. Ensimmäisessä momentissa lueltaisiin tilanteet, jolloin opiskelija ei kuitenkaan olisi oikeutettu opinto-

tuen asumislisään. Asumislisään ei olisi oikeutettu opiskelija, joka asuu vanhempansa luona. Tällä tarkoitetaan opiskelijaa, joka asuu samassa asunnossa vanhempansa kanssa. Opiskelijan, joka asuu vanhemmaltaan vuokratusta tai vanhempansa omistamassa asunnossa, joka on samassa kiinteistössä kuin vanhemman vakituinen asunto, ei katsottaisi asuvan vanhempansa luona, vaan tällaiselle opiskelijalle voitaisiin myöntää asumislisää 14 a §:n 2 momentin mukaisesti.

Asumislisää ei myönnettäisi opiskelijalle, joka asuu samassa asunnossa oman tai avio puolisonsa lapsen kanssa lapsen iästä riippumatta. Tällaisissa tapauksissa opiskelija kuuluisi edelleen ruokakunnan jäsenenä asumistukilain soveltamispiiriin. Opiskelija, joka asuu avio puolisonsa omistamassa asunnossa, ei myöskään kuuluisi opintotuen asumislisän piiriin, vaan puoliset kuuluisivat ruokakuntana yleisen asumistuen piiriin.

Asumislisän piiristä suljettaisiin maksuttomaan asuntolapaikkaan oikeutettu opiskelija, kuten nykyisinkin. Jos asuntolapaikkaan oikeutetulla opiskelijalla on pätevä syy kieltäytyä asuntolapaikasta, asumislisää voitaisiin myöntää toiseen asuntoon. Pätevänä syynä voitaisiin pitää esimerkiksi terveydellisiä syitä, tai sitä, että opiskelija on jo ennen opintojen alkamista asunut itsenäisesti vakituksessa asunnossa, jossa hän voi asua myös opiskelujan.

Avio puolisoon ehdotetaan rinnastettavaksi henkilö, jonka kanssa opiskelija asuu avioliitonomaisissa olosuhteissa. Lain 14 §:n 1 momentin 2 kohdassa mainitussa tapauksessa opiskelijalla ei näin ollen olisi oikeutta asumislisään silloin, kun hän asuu avioliitonomaisissa olosuhteissa ja samassa asunnossa asuu asuinkumppanin lapsi.

Ehdotuksen mukaan opiskelijalle voitaisiin myöntää asumislisää sellaisen asunnon asumismenoihin, joka on vuokrattu opiskelun vuoksi ja sijaitsee muulla paikkakunnalla kuin perheen vakituinen asunto. Kyseinen säännös sisältyy myös nykyiseen 14 §:n 1 momenttiin. Asumislisää voitaisiin myöntää tällaisessa tapauksessa edelleen myös silloin, kun opiskelijan kanssa opiskelupaikkakunnalla asuu perheen alaikäinen lapsi.

Nykyään ulkomailla opiskelevan oikeudesta asumislisään säädetään asetuksessa. Koska 14 §:ssä säädetään yleisesti asumislisän saamisen edellytyksistä, esitetään yhtenäisyyden vuoksi, että säännös myös ulkomailla opiskelevien oikeudesta asumislisään siirretään

samaan pykälään. Ulkomailla opiskelevalta ei nykyistä käytäntöä vastaavasti evättäisi oikeutta asumislisään, kun hän asuu vuokralla samassa asunnossa oman tai avio puolisonsa lapsen kanssa. Ulkomailla opiskelevat eivät ole oikeutettuja asumistukilain mukaiseen asumistukeen.

14 a §. *Asumislisän määrä.* Nykyisen 14 §:n säännökset ehdotetaan jaettavaksi kahteen pykälään siten, että 14 §:ssä säädettäisiin oikeudesta asumislisään ja uudessa 14 a §:ssä asumislisän määrästä. Asumislisän tukiprosentti ehdotetaan korotettavaksi 67 prosentista 70 prosenttiin. Asumismenoja ei asumislisää myönnettäessä edelleenkään otettaisi huomioon 1 275 markkaa ylittävältä osalta. Vuokran tai käyttövastikkeen lisäksi asumismenoksi hyväksytään vuokrasopimuksessa tai asumisoikeussopimuksessa mainittu kiinteä vesi-, sähkö- ja kalustemaksu. Koska asumislisä myönnetään yksittäiselle opiskelijalle eikä ruokakunnalle, pykälään ehdotetaan otettavaksi määritelmä siitä, miten asumiskustannukset jakaantuvat, kun samassa asunnossa asuu useita henkilöitä, joista yksi tai useampi on opiskelija. Pääsäännön mukaan opiskelijan osuus asumismenoista saadaan jakamalla koko asunnon asumismenot asukkaiden lukumäärällä. Näin menetettäisiin aina silloin, kun asunnossa asuu avo- tai avioliitossa oleva pariskunta. Asumismenot voivat kuitenkin yksittäistapauksessa jakaantua myös toisella tavalla. Esimerkiksi selvässä alivuokralaissuhteessa asumiskustannuksia ei ole kohtuullista jakaa tasan huoneistossa asuvien kesken. Samassa asunnossa asuvien asumiskustannukset voivat myös muutoin määräytyä eri suuruisiksi esimerkiksi asukkaan hallinnassa olevien huoneiden määrän tai asuinpinta-alan koon huomattavan eron perusteella. Tästä syystä yksittäistapauksessa voitaisiin hyväksyä erityisestä syystä myös muu jakoperuste.

Opiskelijan asuessa vanhemmaltaan vuokraamassa tai vanhempansa omistamassa asunnossa opiskelijan asumislisän enimmäismääräksi ehdotetaan enintään 350 markkaa kuukaudessa. Vastaava säännös on nykyisin opintotukiasetuksen 15 §:ssä. Kansanopistossa tai liikunnan koulutuskeskuksessa maksullisella linjalla opiskelevien, oppilaitoksen asuntolassa asuvien asumislisän määrä ehdotetaan säilytettäväksi edelleen 200 markkana kuukaudessa.

Ulkomailla opiskelevan asumislisän määrästä on aikaisemmin säädetty opintotukiase-

tuksessa. Ulkomailla opiskelevan asumislisän määrä ehdotetaan korotettavaksi 900 markasta 940 markkaan, mikä vastaa asumislisän tukiprosentin kolmen prosenttiyksikön korotusta. Ulkomailla opiskelevien asumislisän alentamisesta päättäminen opiskelumaan alhaisen vuokratason perusteella ehdotetaan siirrettäväksi opintotuen toimeenpanosta vastaavalta Kansaneläkelaitokselta opetusministeriölle.

Asumislisää ei edelleenkaan maksettaisi, jos asumismenot ovat alle 200 markkaa kuukaudessa.

20 §. *Eräiden etuuksien huomioon ottaminen.* Pykälässä ehdotetaan määräysvallan siirtämistä Kansaneläkelaitokselta opetusministeriölle eräiden etuuksien huomioonottamisesta opintorahan määrässä, koska 1 päivänä maaliskuuta 2000 voimaan tulevan uuden perustuslain mukaan on lähdettävä siitä, että lakia alempiasteista säädösvaltaa ei tulisi osoittaa muille kuin presidentille, valtioneuvostolle tai ministeriölle. Viranomaisen voidaan valtuuttaa antamaan säädöksiä vain erityisistä syistä, jollainen voi olla käsillä lähinnä silloin, kuin kysymyksessä on tekninen ja vähäisiä yksityiskohtia koskeva sääntely, johon ei liity merkittävää harkintavallan käyttöä. Kun opintotukilain 20 §:ssä rajoitetaan selkeästi opiskelijan oikeutta opintorahan saamiseen tietyissä tilanteissa, on perusteltua että rajoituksesta päättäisi opetusministeriö eikä lain toimeenpanosta vastaava Kansaneläkelaitos.

25 a §. *Opintotuen tarkistaminen ilman hakemusta.* Aikaisemmin opintotukea ja samalla myös asumislisää myönnettiin lukuvoodeksi kerrallaan. Tällöin asumislisän saamisen edellytykset tulivat vuosittain tarkistettavaksi. Vuodesta 1997 lähtien opintotuki on voitu myöntää koko opiskelujalle. Asuinolosuhteiden muuttumisesta johtuvia asumislisän myöntämisen edellytyksiä ei nykyisten säännösten perusteella voida tarkistaa, ellei opiskelija itse tee tarkistushakemusta. Koska asuinolosuhteissa opiskeluaikana voi tapahtua muutoksia, on asumislisän myöntämisen perusteet tarpeen tarkistaa määräajoin siitä riippumatta, tekeekö opiskelija itse muutosilmoitusta. Tämän vuoksi ehdotetaan, että oikeus asumislisään tarkistettaisiin, kun asumislisän alkamisesta tai edellisestä tarkistamisesta on kulunut vähintään kaksi vuotta. Kahden vuoden välein tapahtuvalla tarkistuksella voidaan vähentää niiden liikamaksujen määrää, jotka aiheutu-

vat opiskelijan jättäessä ilmoittamatta olosuhteiden muutoksesta. Koska opintotuen asumislisää ei normaalisti makseta kesäajalta, määräaikaistarkistukset on tarkoituksenmukaista ajoittaa kevät- ja syyslukukausille sellaisille kuukausille, joiden aikana opintotukea yleensä maksetaan. Sopivat kuukaudet määräaikaistarkistusten toteuttamiselle olisivat maalis- ja marraskuu.

1.2. Asumistukilaki

1 §. Asumistukilain 1 §:n 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi viittaus uuteen 3 momenttiin, jonka mukaisesti opiskelija voi muodostaa oman ruokakuntansa, vaikka asunnon osan hallinnasta ei olisi erikseen sovittu taikka opiskelija olisi asunnossa asuvan puoliso tai lähisukulainen.

Uudessa 3 momentissa säädettäisiin, että sellainen opiskelija, joka on oikeutettu opintotukilain mukaiseen asumislisään, muodostaa asumistukea myönnettäessä oman ruokakuntansa eikä hänelle myönnettäisi asumistukea. Opiskelijan toisella paikkakunnalla olevaan asuntoon myönnetty asumislisää ei kuitenkaan estäisi opiskelijan kuulumista asumistukea saavaan ruokakuntaan. Asumistukea saavaan ruokakuntaan ei myöskään luettaisi opiskelijaa, joka saa vieraan valtion maksamaa opintotukea tai vastaavaa etuutta.

2 §. Pykälän 1 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi, että asumistukea ei myönnetä vuokralla asuvalle opiskelijalle, joka on oikeutettu asumislisään. Poikkeuksena on tilanne, jossa opiskelija kuuluu asumistukea hakevaan ruokakuntaan ja hän saa asumislisää toisella paikkakunnalla olevaan, opiskelun vuoksi hankittuun asuntoon. Pykälässä säädettäisiin myös siitä, että asumistukea ei myönnetä opiskelijalle, joka saa vieraan valtion opintotukea tai vastaavaa etuutta. Asumistuen ja asumislisän yhteensovituksessa opiskelijoista asumistukea saisivat vain omistusasunnossa asuvat ja vuokralla tai asumisoikeusasunnossa asuvista lapsiperheet sekä sellaiset opiskelijat, jotka eivät ole oikeutettuja opintotuen asumislisään.

Pykälän 2 kohta poistettaisiin tarpeettomana. Tällöin nykyiset pykälän 3—5 kohta muuttuisivat 2—4 kohdaksi.

6 §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti. Siinä säädettäisiin siitä, miten asumistukea saavan ruokakunnan osuus asunnon asumismenoista määriteltäisiin tilanteessa, jossa opiskelija muodostaisi oman

ruokakuntansa sillä perusteella, että hän olisi oikeutettu opintotuen asumislisään. Lähtökohtana olisi, että opiskelijan ja asumistukea saavan ruokakunnan osuus asumismenoista saataisiin jakamalla koko asunnon asumismenot asunnossa asuvien lukumäärällä. Eri-tyisestä syystä tuen toimeenpanija voisi hyväksyä muunkin asumismenojen jakoperusteen. Tällaisena perusteena voisi olla selvitys siitä, että opiskelijan käytössä olevan asunnon osan pinta-ala poikkeaa selvästi asunnossa asuvien pääluvun mukaisesta osuudesta. Asumistukea saavan ruokakunnan kohtuullisten asumismenojen määrä muodostuisi samalla tavalla kuin myönnettäessä tukea muutoinkin asunnon osaan.

15 §. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi siitä, milloin asumistukea saava tai asumistukea saavaan ruokakuntaan kuuluva henkilö siirtyy asumislisäjärjestelmän piiriin ja milloin henkilö, jonka oikeus asumislisään on päättynyt, voi saada asumistukea. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 kohta jolloin nykyinen 3 kohta muuttuisi 4 kohdaksi. Tämän mukaisesti asumistuki tarkistettaisiin siinä vaiheessa, kun samassa asunnossa asuva, asumistukea saavaan ruokakuntaan kuuluva henkilö aloittaa opinnot, joiden perusteella hän on oikeutettu asumislisään. Samoin tuki tarkistettaisiin, jos ruokakuntaan kuuluva henkilö muutoin tulisi oikeutetuksi asumislisään esimerkiksi opintojen jatkuessa keskeytyksen jälkeen. Asumistukea saavan ruokakunnan asumistuki tarkistettaisiin myös silloin, kun samassa asunnossa asuvan, oman ruokakuntansa muodostaneen opiskelijan oikeus asumislisään päättyy. Tämän jälkeen henkilö luettaisiin asumistukea saavaan ruokakuntaan.

Pykälän 4 momentin 2 kohta poistettaisiin tarpeettomana, koska asumistuki tarkistettaisiin jo opintotuen asumislisään oikeuttavien opintojen alkaessa. Tarkistuksen perusteella ruokakunnalle myönnettäisiin uutta tukea tai tuki lakkautettaisiin, jos tuen myöntämiselle ei olisi edellytyksiä. Samalla nykyinen 3 kohta muuttuisi 2 kohdaksi.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Opintotukiasetuksen säännökset tulisi tarkistaa vastaamaan uudistusta. Opintotukiasetuksen 15 ja 16 § voitaisiin kumota, koska vastaavat säännökset sisällytettäisiin opintotukilakiin.

Ehdotetun opintotukilain 14 a §:n 3 momentin mukaan opetusministeriö voisi määrätä, että ulkomailla opiskelevan asumislisää on ulkomailla opiskeleville yleensä myönnettävää asumislisää pienempi, jos opiskelumaan vuokrataso on alhainen. Nykyisin vastaavan päätöksen voi antaa Kansaneläkelaitos.

3. Voimaantulo

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä toukokuuta 2000 kuitenkin siten, että opintotukilain 25 a §:ää sovellettaisiin jo 1 päivästä maaliskuuta 2000. Lain 20 § tulisi voimaan vasta 1 päivänä elokuuta 2000. Ensimmäinen 25 a §:n mukainen määräaikaistarkistus voitaisiin tehdä heti lain voimaantulon jälkeen maaliskuusta 2000 lukien tilanteissa, joissa asumislisään myöntämisestä tai edellisestä tarkistamisesta on kulunut vähintään kaksi vuotta.

Asumistukilakia sovellettaisiin lain voimaantulosta tai sen jälkeisestä ajankohdasta myönnettävään tai tarkistettavaan tukeen. Asumistukea tällä hetkellä saavat opiskelijat siirtyisivät asumislisäjärjestelmän piiriin sitä mukaa, kuin heidän tukensa tarkistettaisiin vuositarkistuksen tai välitarkistuksen perusteella.

Lain voimaan tullessa voimassa olevia asumistukia ei tarkistettaisi vielä lain voimaantulon ajankohdasta lukien, vaikka ruokakuntaan kuuluva henkilö tulee lain muutoksella oikeutetuksi opintotukilain mukaiseen asumislisään. Tällöin asumistuki jatkuisi ruokakunnan seuraavaan, ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleen lain mukaiseen tarkistukseen saakka. Tuki tarkistettaisiin kuitenkin, jos asumistukea jo saavaan ruokakuntaan kuuluva henkilö aloittaisi lain voimaantulon jälkeen asumislisään oikeuttavat opinnot tai tulisi muutoin oikeutetuksi asumislisään.

Ennen lakien voimaantuloa voitaisiin ryhtyä niiden täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

4. Säättämisjärjestys

Hallitusmuodon 5 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaiset lain edessä. Opiskelijoilla, jotka siirtyvät opiskelijoiden asumislisäjärjestelmän piiriin yleisestä asumistukijärjestelmästä, asumisen tukiprosentti alenee. Myös kesäajalta maksettu asumisen tuki

poistuu yleisen asumistuen piiristä siirtyviltä opiskelijoilta, ellei opiskelija harjoita tuolloin päätoimisia opintoja. Muutos heikentää näin joidenkin opiskelijoiden asumisen tuen määrää. Opiskelijoiden tukijärjestelmä on kuitenkin kokonaisuus, joka asumislisän ohella muodostuu opintorahasta ja opintolainan valtion takauksesta. Opintotuen eri osien myöntäminen samasta järjestelmästä yhtenäisin perustein lisää opiskelijoiden keskinäistä yhdenvertaisuutta. Osalle opiskelijoita ei tämän vuoksi ole perusteltua myöntää tukea asumisen osalta toisesta järjestelmästä toisiin perustein. Asumistukilain mukaista yleistä asumistukea myönnetään edelleen vuokralla asuvalle opiskelijalle, jos opiskelijan kanssa samassa ruokakunnassa asuu hänen tai hänen puolisonsa lapsi, jolloin myös lapsesta aiheutuvat kustannukset voidaan ottaa huomioon. Opintotuki taas myönnetään yksilöille, eikä tukea myönnettäessä voida huomioida lapsesta aiheutuvia kustannuksia. Muutoksen ei katsota olevan ristiriidassa hallitus-

muodon 5 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuusperiaatteen kanssa.

Hallitusmuodon 15 a §:n 4 momentin mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä. Esityksen tarkoituksena on yhtenäistää opiskelijoiden asumisen tukea. Esityksen seurauksena kokonaan asumisen tukien ulkopuolelle jääneet jaetussa asunnossa asuneet alle 18-vuotiaat opiskelijat ja opiskelijat, joiden opintotuen myöntäminen on keskeytetty heikon opintomenestyksen vuoksi tulisivat asumisen tukeen oikeutetuiksi. Tältä osin esitys edistää 15 a §:n 4 momentin periaatteen toteutumista. Muutoksen ei katsota olevan ristiriidassa hallitusmuodon 15 a §:n 4 momentin kanssa. Hallitus katsoo, että lakiesitys voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksityksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

opintotukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun opintotukilain (65/1994) 7 §:n 1 momentti, 11 §:n 1 momentti sekä 14 ja 20 §, sellaisina kuin ne ovat, 7 §:n 1 momentti laissa 457/1997, 11 §:n 1 momentti laissa 1117/1997, 14 § osaksi laissa 940/1995 ja 20 § laissa 49/1997, sekä lisätään 11 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 940/1995, 49/1997 ja 1117/1997, uusi 2 momentti, jolloin nykyiset 2—5 momentti siirtyvät 3—6 momentiksi, lakiin uusi 14 a § ja 25 a §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 457/1997, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

7 §

Opintotukeen oikeuttava aika

Opintotukea myönnetään päätoimisten opintojen ajaksi. Yhtäjaksoisesti vähintään kahdeksan viikkoa kestävätkin opinnot oikeuttavat kahden kuukauden opintotukeen.

11 §

Opintorahan määrä

Jollei 17—22 §:stä muuta johdu, opintorahan määrä kuukaudessa on:

1) vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle 230 markkaa korkeakoulussa ja 130 markkaa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on alle 20-vuotias, sekä 630 markkaa korkeakoulussa ja 380 markkaa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on täyttänyt 20 vuotta;

2) muualla kuin vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle 750 markkaa korkeakoulussa ja 500 markkaa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on alle 18-vuotias; sekä

3) muualla kuin vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle korkeakoulussa 1 540 markkaa ja muussa oppilaitoksessa 1 270 markkaa, kun opiskelija on täyttänyt 18 vuotta tai avioliitossa taikka elatusvelvollinen.

Jos opiskelija asuu vanhemmaltaan vuokraamassaan tai vanhempansa omistamassa asunnossa, joka on samassa kiinteistössä

kuin vanhemman vakituinen asunto, opintoraha myönnetään samansuuruisena kuin vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle.

14 §

Asumislisä

Asumislisään on oikeutettu opiskelija, joka asuu vuokra- tai asumisoikeusasunnossa. Asumislisään ei kuitenkaan ole oikeutettu opiskelija, joka:

- 1) asuu vanhempansa luona;
- 2) asuu samassa asunnossa oman tai aviopuolisonsa lapsen kanssa;
- 3) asuu aviopuolisonsa omistamassa asunnossa; taikka
- 4) olisi oikeutettu maksuttomaan asuntola-paikkaan, ellei ole erityisen painavia syitä sille, että opiskelija ei voi ottaa asuntola-paikkaa vastaan.

Aviopuoliso on rinnastetaan henkilö, jonka kanssa opiskelija elää avioliitonomaisissa olosuhteissa.

Sen estämättä, mitä 1 momentin 2 kohdassa säädetään, opiskelijalle voidaan kuitenkin myöntää asumislisä sellaisen asunnon asumismenoihin, joka on vuokrattu opiskelun vuoksi ja sijaitsee muulla paikkakunnalla kuin perheen vakituinen asunto.

Ulkomailla opiskelevalle myönnetään asumislisää samoin edellytyksin kuin Suomessa opiskelevalle. Ulkomailla opiskelevalla on kuitenkin oikeus asumislisään sen estämättä mitä 1 momentin 2 kohdassa säädetään.

14 a §

Asumislisän määrä

Asumislisän määrä on 70 prosenttia kuukausivuokrasta, käyttövastikkeesta taikka niihin rinnastettavista vuokrasopimuksen tai asumisoikeussopimuksen mukaisista kiinteän suuruisista kuukausittaisista asumismenoista. Asumislisää myönnettäessä asumismenoja ei oteta huomioon 1 275 markan ylittävältä osalta. Opiskelijan osuus asumismenoista saadaan jakamalla koko asunnon asumismenot asukkaiden lukumäärällä, jollei erityisestä syystä hyväksytä muuta jakoperustetta.

Jos opiskelija asuu vanhemmaltaan vuokraamassaan tai vanhempansa omistamassa asunnossa, asumislisän määrä on enintään 350 markkaa kuukaudessa. Kansanopiston tai liikunnan koulutuskeskuksen maksullisella linjalla opiskelevan, oppilaitoksen asuntolassa asuvan opiskelijan asumislisän määrä on 200 markkaa kuukaudessa.

Ulkomailla opiskelevan asumislisän määrä on 940 markkaa kuukaudessa. Opetusministeriö voi määrätä, että ulkomailla opiskelevan asumislisä on tätä pienempi, jos opiskelumaan vuokrataso on alhainen.

Asumislisää ei makseta, jos asumismenot ovat alle 200 markkaa kuukaudessa.

20 §

Eräiden etuuksien huomioon ottaminen

Jos opiskelija saa oppilaitokselta taikka

opiskelun tai sen yhteydessä tehtävän työn johdosta palkkaa, päivärahaa tai toimeentulon turvaamiseen tarkoitettua apurahaa tai muuta opintorahaa vastaavaa taloudellista tukea, opintorahaa voidaan alentaa tai se voidaan evätä siten kuin opetusministeriö määrää.

25 a §

Opintotuen tarkistaminen ilman hakemusta

Muiden kuin 2 momentissa mainittujen asumislisän saajien asumislisä tarkistetaan, kun asumislisän alkamisesta tai edellisestä tarkistamisesta on kulunut vähintään kaksi vuotta. Jos asumislisän saaja ei kansaneläkelaitoksen tai opintotukilautakunnan kehotuksesta toimita asumislisän tarkistamiseksi tarvittavia tietoja, asumislisä lakkautetaan edellä mainittua kahden vuoden määräaikaa lähinnä seuraavan maaliskuun tai marraskuun alusta lukien. Kansaneläkelaitos antaa tarkemmat ohjeet tarkistusmenettelystä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä toukokuuta 2000. Lain 20 § tulee kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä elokuuta 2000. Lain 25 a §:ää sovelletaan 1 päivästä maaliskuuta 2000.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

2.

Laki

asumistukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 4 päivänä kesäkuuta 1975 annetun asumistukilain (408/1975) 1 §:n 2 momentti sekä 2 ja 15 §,

sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 2 momentti laissa 154/1987, 2 § viimeksi mainitussa laissa ja laeissa 989/1996 ja 1032/1997 sekä 15 § laeissa 755/1993, 66/1994, 1121/1994 ja 195/1999, sekä

lisätään 1 §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa laeissa 154/1987 ja 989/1996, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 ja 4 momentti siirtyvät 4 ja 5 momentiksi ja 6 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 154/1987 ja laeissa 866/1980 ja 1199/1993, uusi 5 momentti seuraavasti:

1 §

Samassa asunnossa pysyvästi asuvat henkilöt katsotaan samaan ruokakuntaan kuuluviksi. Jos jotkut asunnossa asuvista hallitsevat osaa asunnosta erillisen vuokrasopimuksen tai sitä vastaavan hallintasopimuksen perusteella taikka jos heidät on hoitosopimuksella sairauden tai vamman perusteella sijoitettu ruokakunnan hoidettaviksi, heidät katsotaan kuitenkin eri ruokakunnaksi. Samassa asunnossa asuvat aviopuolisot, avioliitonomaisissa olosuhteissa avioliittoa solmimatta jatkuvasti yhteistaloudessa elävät henkilöt ja keskenään suoraan etenevässä tai takenevässä polvessa olevat sukulaiset sekä alaikäiset sisarukset katsotaan kuitenkin aina samaksi ruokakunnaksi, ellei 3 momentista muuta johdu. Tässä momentissa tarkoitettuihin sukulaisiin rinnastetaan myös otto- ja kasvattilapset.

Edellä 2 momentissa tarkoitettuun ruokakuntaan ei lueta opiskelijaa, joka opintotukilain (65/1994) 14 §:n mukaan on oikeutettu asumislisään, paitsi jos asumislisä on myönnetty ruokakunnan jäsenen toisella paikkakunnalla olevaa asuntoa varten, eikä opiskelijaa, joka saa vieraan valtion opintotukea tai vastaavaa etuutta.

2 §

Tämän lain mukaista asumistukea ei myönnetä:

1) vuokralla asuvalle opiskelijalle, joka opintotukilain 14 §:n mukaan on oikeutettu asumislisään, paitsi jos opiskelija luetaan asumistukea saavaan ruokakuntaan, taikka opiskelijalle, joka saa vieraan valtion opintotukea tai vastaavaa etuutta tai jolla on oikeus maksuttomaan asuntoon oppilaitoksen puolesta tai joka saa työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/1990) tai työmarkkinatuesta annetun lain (1542/1993) mukaista majoituskorvausta;

2) yhden henkilön ruokakunnalle, jos asianomainen henkilö täyttää eläkkeensaajien asumistukilain (591/1978) 1 §:n mukaiset edellytykset eläkkeensaajien asumistuen saamiseen;

3) kahden henkilön ruokakunnalle, joka muodostuu aviopuolisoista tai keskenään avioliitonomaisissa olosuhteissa avioliittoa solmimatta jatkuvasti yhteistaloudessa elävistä henkilöistä ja johon kuuluva henkilö täyttää eläkkeensaajien asumistukilain 1 §:n mukaiset edellytykset eläkkeensaajien asumistuen saamiseen; eikä

4) ruokakunnalle, johon kuuluva saa eläkkeensaajien asumistukilain mukaista asumistukea.

6 §

Jos samassa asunnossa asuu 1 §:n 3 momentissa tarkoitettu opiskelija, luetaan asumistukea määrättäessä ruokakunnan asumis-

menoiksi ruokakunnan jäsenten lukumäärää vastaava osuus koko asunnon asumismenoista, jollei erityisestä syystä hyväksytä muuta jakoperustetta.

15 §

Asumistuen määrä tarkistetaan:

1) jos ruokakunnan pysyvässä kuukausituoloissa on tapahtunut asetuksella tarkemmin säädettävä huomattava muutos;

2) jos ruokakuntaan kuuluvien henkilöiden lukumäärä muuttuu pysyvästi tai jos ruokakunta ottaa alivuokralaisen taikka luopuu alivuokralaisen pitämisestä;

3) jos ruokakuntaan kuuluva, samassa asunnossa asuva henkilö aloittaa opinnot, joiden perusteella hän on oikeutettu opintotukilain mukaiseen asumislisään tai hän muutoin tulee oikeutetuksi asumislisään taikka jos samassa asunnossa asuvan 1 §:n 3 momentissa tarkoitettun opiskelijan oikeus asumislisään päättyy; tai

4) kun asumistuen alkamisesta tai edellisestä tämän momentin mukaisesta tarkistamisesta on kulunut vuosi.

Asumistuki tarkistetaan 1 momentin 1 kohdan nojalla tulojen muutosta seuraavan kuukauden alusta ja 2 kohdan nojalla olosuhteiden muutosta seuraavan kuukauden alusta sekä 3 kohdan nojalla sen kuukauden alusta, josta oikeus asumislisään alkaa tai sitä kuukautta seuraavan kuukauden alusta, jona oikeus asumislisään päättyy. Jos ruokakunnan tulotaso muuttuu kesken kuukauden, muutoksen katsotaan tapahtuneen siitä ajankohdasta, josta muuttunutta tuloa aletaan ansaita. Asumistukea ei kuitenkaan koroteta ta-

kautuvasti kuin enintään hakemiskuukautta edeltävältä kuukaudelta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettun tarkistuksen lisäksi asumistukiin voidaan tehdä yleinen tarkistus valtioneuvoston määräämällä tavalla ja valtioneuvoston määräämstä ajankohdasta lukien asumiskustannusten yleisen muutoksen perusteella.

Asumistuki lakkautetaan:

1) muuttoa seuraavan kuukauden alusta, jos ruokakunta muuttaa pois asunnosta, johon asumistukea on myönnetty; tai

2) sen kuukauden alusta, jolloin 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu tarkistus tulee voimaan, jos ruokakunta ei kansaneläkelaitoksen kehotuksesta kohtuullisessa ajassa anna asumistuen tarkistamiseksi tarvittavia tietoja.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä toukokuuta 2000 ja sitä sovelletaan lain voimaan tulosta tai sen jälkeisestä ajankohdasta myönnettävään tai tarkistettavaan asumistukeen.

Jos asumistukea saavan kanssa samaan ruokakuntaan kuuluva, ennen tämän lain voimaantuloa opiskelunsa aloittanut, tämän lain 1 §:n 3 momentissa tarkoitettu henkilö tulee oikeutetuksi opintotukilain 14 §:n mukaiseen asumislisään 1 päivästä toukokuuta 2000 lukien opintotukilain muuttamisesta päivänä kuuta annetun lain (/) nojalla, tehdään tämän lain 15 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu asumistuen tarkistus kuitenkin sen kuukauden alusta, josta mainitulle henkilölle myönnetään asumislisä.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Helsingissä 24 päivänä syyskuuta 1999

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Kulttuuriministeri *Suvi Lindén*

1.

Laki

opintotukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun opintotukilain (65/1994) 7 §:n 1 momentti, 11 §:n 1 momentti sekä 14 ja 20 §, sellaisina kuin ne ovat, 7 §:n 1 momentti laissa 457/1997, 11 §:n 1 momentti laissa 1117/1997, 14 § osaksi laissa 940/1995 ja 20 § laissa 49/1997, sekä lisätään 11 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 940/1995, 49/1997 ja 1117/1997, uusi 2 momentti, jolloin nykyiset 2—5 momentti siirtyvät 3—6 momentiksi, lakiin uusi 14 a § ja 25 a §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 457/1997, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 §

7 §

*Opintotukeen oikeuttava aika**Opintotukeen oikeuttava aika*

Opintotukea myönnetään päätoimisten opintojen ajaksi. Tukea ei kuitenkaan myönnetä yhtäjaksoista kahden kuukauden jaksoa lyhyemmäksi ajaksi. Yhtäjaksoisesti vähintään kahdeksan viikkoa kestävät opinnot oikeuttavat kahden kuukauden opintotukeen.

Opintotukea myönnetään päätoimisten opintojen ajaksi. Yhtäjaksoisesti vähintään kahdeksan viikkoa kestävät opinnot oikeuttavat kahden kuukauden opintotukeen.

11 §

Opintorahan määrä

Jollei 17—22 §:stä muuta johdu, opintorahan määrä kuukaudessa on:

1) vanhempien luona asuvalle opiskelijalle 230 markkaa korkeakoulussa ja 130 markkaa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on alle 20-vuotias sekä 630 markkaa korkeakoulussa ja 380 markkaa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on täyttänyt 20 vuotta;

2) muualla kuin vanhempien luona asuvalle opiskelijalle 750 markkaa korkeakoulussa ja 500 markkaa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on alle 18-vuotias; sekä

3) muualla kuin vanhempien luona asuvalle opiskelijalle korkeakoulussa 1 540 mark-

1) *vanhempansa* luona asuvalle opiskelijalle 230 markkaa korkeakoulussa ja 130 markkaa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on alle 20-vuotias, sekä 630 markkaa korkeakoulussa ja 380 markkaa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on täyttänyt 20 vuotta;

2) muualla kuin *vanhempansa* luona asuvalle opiskelijalle 750 markkaa korkeakoulussa ja 500 markkaa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on alle 18-vuotias; sekä

3) muualla kuin *vanhempansa* luona asuvalle opiskelijalle korkeakoulussa 1 540

Voimassa oleva laki

kaa ja muussa oppilaitoksessa 1 270 markkaa, kun opiskelija on 18 vuotta täyttänyt tai avioliitossa taikka elatusvelvollinen.

14 §

Asumislisä

Asumislisään on oikeutettu perheetön opiskelija, joka asuu yksin vuokra- tai asumisoikeusasunnossa taikka erillisen vuokrasopimuksen perusteella kunnan, säätiön tai yleishyödyllisen yhteisön ylläpitämässä opiskelija-asuntolassa, sekä perheellinen tai avioliitonomaisissa olosuhteissa vakinaisesti elävä opiskelija, joka asuu opiskelun vuoksi vuokralla muulla paikkakunnalla kuin hänen puolisonsa tai muu perheensä. Tarkemmin oikeudesta asumislisään ja ulkomailla opiskelevan asumislisästä säädetään asetuksella.

Asumislisän määrä on 67 prosenttia kuukausivuokrasta tai vastikkeesta. Asumislisää ei makseta, jos asumismenot ovat alle 200 markkaa kuukaudessa. Asumislisää ei myöskään makseta, jos opiskelija olisi oi-

Ehdotus

markkaa ja muussa oppilaitoksessa 1 270 markkaa, kun opiskelija on täyttänyt 18 vuotta tai avioliitossa taikka elatusvelvollinen.

Jos opiskelija asuu vanhemmaltaan vuokraamassaan tai vanhempansa omistamassa asunnossa, joka on samassa kiinteistössä kuin vanhemman vakituinen asunto, opintoraha myönnetään samansuuruisena kuin vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle.

14 §

Asumislisä

Asumislisään on oikeutettu opiskelija, joka asuu vuokra- tai asumisoikeusasunnossa. Asumislisään ei kuitenkaan ole oikeutettu opiskelija, joka:

- 1) asuu vanhempansa luona;*
- 2) asuu samassa asunnossa oman tai aviopuolisonsa lapsen kanssa;*
- 3) asuu aviopuolisonsa omistamassa asunnossa; taikka*
- 4) olisi oikeutettu maksuttomaan asuntopaikkaan, ellei ole erityisen painavia syitä sille, että opiskelija ei voi ottaa asuntopaikkaa vastaan.*

Aviopuolisoon rinnastetaan henkilö, jonka kanssa opiskelija elää avioliitonomaisissa olosuhteissa.

Sen estämättä, mitä 1 momentin 2 kohdassa säädetään, opiskelijalle voidaan kuitenkin myöntää asumislisä sellaisen asunnon asumismenoihin, joka on vuokrattu opiskelun vuoksi ja sijaitsee muulla paikkakunnalla kuin perheen vakituinen asunto.

Ulkomailla opiskelevalle myönnetään asumislisää samoin edellytyksin kuin Suomessa opiskelevalla. Ulkomailla opiskelevalla on kuitenkin oikeus asumislisään sen estämättä mitä 1 momentin 2 kohdassa säädetään.

14 a §

Asumislisän määrä

Asumislisän määrä on 70 prosenttia kuukausivuokrasta, käyttövastikkeesta taikka niihin rinnastettavista vuokrasopimuksen tai asumisoikeussopimuksen mukaisista kiinteän suuruisista kuukausittaisista asumismenoista.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

keutettu maksuttomaan asuntolapaikkaan, ellei asetuksella toisin säädetä. Kansanopiston tai liikunnan koulutuskeskuksen maksullisella linjalla opiskelevan, oppilaitoksen asuntolassa asuvan opiskelijan asumislisän määrä on kuitenkin 200 markkaa kuukaudessa. Asumislisää myönnettäessä asumismenoja ei oteta huomioon 1 275 markan ylittävältä osalta.

Asumislisää myönnettäessä asumismenoja ei oteta huomioon 1 275 markan ylittävältä osalta. Opiskelijan osuus asumismenoista saadaan jakamalla koko asunnon asumismenot asukkaiden lukumäärällä, jollei erityisestä syystä hyväksytä muuta jakoperustetta.

Jos opiskelija asuu vanhemmaltaan vuokraamassaan tai vanhempansa omistamassa asunnossa, asumislisän määrä on enintään 350 markkaa kuukaudessa. Kansanopiston tai liikunnan koulutuskeskuksen maksullisella linjalla opiskelevan, oppilaitoksen asuntolassa asuvan opiskelijan asumislisän määrä on 200 markkaa kuukaudessa.

Ulkomailla opiskelevan asumislisän määrä on 940 markkaa kuukaudessa. Opetusministeriö voi määrätä, että ulkomailla opiskelevan asumislisä on tätä pienempi, jos opiskelumaan vuokrataso on alhainen.

Asumislisää ei makseta, jos asumismenot ovat alle 200 markkaa kuukaudessa.

20 §

20 §

*Eräiden etuuksien huomioon ottaminen**Eräiden etuuksien huomioon ottaminen*

Jos opiskelija saa oppilaitokselta taikka opiskelun tai sen yhteydessä tehtävän työn johdosta palkkaa, päivärahaa tai toimeentulon turvaamiseen tarkoitettua apurahaa tai muuta opintorahaa vastaavaa taloudellista tukea, opintorahaa voidaan alentaa tai se voidaan evätä siten kuin kansaneläkelaitos määrää.

Jos opiskelija saa oppilaitokselta taikka opiskelun tai sen yhteydessä tehtävän työn johdosta palkkaa, päivärahaa tai toimeentulon turvaamiseen tarkoitettua apurahaa tai muuta opintorahaa vastaavaa taloudellista tukea, opintorahaa voidaan alentaa tai se voidaan evätä siten kuin *opetusministeriö* määrää.

25 a §

Opintotuen tarkistaminen ilman hakemusta

Muiden kuin 2 momentissa mainittujen asumislisän saajien asumislisä tarkistetaan, kun asumislisän alkamisesta tai edellisestä tarkistamisesta on kulunut vähintään kaksi vuotta. Jos asumislisän saaja ei kansaneläkelaitoksen tai opintotukilautakunnan kehotuksesta toimita asumislisän tarkistamiseksi tarvittavia tietoja, asumislisä lakkautetaan edellä mainittua kahden vuoden määräaikaa lähinnä seuraavan maaliskuun tai marraskuun alusta lukien. Kansaneläkelaitos antaa tarkemmat ohjeet tarkistusmenettelystä.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

*Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä touko-
kuuta 2000. Lain 20 § tulee kuitenkin voi-
maan vasta 1 päivänä elokuuta 2000. Lain
25 a §:ää sovelletaan 1 päivästä maaliskuuta
2000.*

*Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä
sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.*

2.**Laki****asumistukilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

*muutetaan 4 päivänä kesäkuuta 1975 annetun asumistukilain (408/1975) 1 §:n 2 momentti
sekä 2 ja 15 §,*

*sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 2 momentti laissa 154/1987, 2 § viimeksi mainitussa laissa ja
laeissa 989/1996 ja 1032/1997 sekä 15 § laeissa 755/1993, 66/1994, 1121/1994 ja 195/1999,
sekä*

*lisätään 1 §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa laeissa 154/1987 ja 989/1996, uusi 3
momentti, jolloin nykyinen 3 ja 4 momentti siirtyvät 4 ja 5 momentiksi ja 6 §:ään, sellaisena
kuin se on mainitussa laissa 154/1987 ja laeissa 866/1980 ja 1199/1993, uusi 5 momentti
seuraavasti:*

*Voimassa oleva laki**Ehdotus***1 §**

Samassa asunnossa pysyvästi asuvat hen-
kilöt katsotaan samaan ruokakuntaan kuulu-
viksi. Jos jotkut asunnossa asuvista hallitse-
vat osaa asunnosta erillisen vuokrasopimuk-
sen tai sitä vastaavan hallintasopimuksen
perusteella taikka jos heidät on hoitosopi-
muksella sairauden tai vamman perusteella
sijoitettu ruokakunnan hoidettaviksi, heidät
katsotaan kuitenkin eri ruokakunnaksi. Sa-
massa asunnossa asuvat aviopuolisot, avioliit-
tonomaisissa olosuhteissa avioliittoa solmi-
matta jatkuvasti yhteistaloudessa elävät hen-
kilöt ja keskenään suoraan etenevässä tai
takenevässä polvessa olevat sukulaiset sekä
alaikäiset sisarukset katsotaan kuitenkin aina
samaksi ruokakunnaksi. Tässä momentissa
tarkoitettuihin sukulaisiin rinnastetaan myös
otto- ja kasvattilapset.

Samassa asunnossa pysyvästi asuvat hen-
kilöt katsotaan samaan ruokakuntaan kuulu-
viksi. Jos jotkut asunnossa asuvista hallitse-
vat osaa asunnosta erillisen vuokrasopimuk-
sen tai sitä vastaavan hallintasopimuksen
perusteella taikka jos heidät on hoitosopi-
muksella sairauden tai vamman perusteella
sijoitettu ruokakunnan hoidettaviksi, heidät
katsotaan kuitenkin eri ruokakunnaksi. Sa-
massa asunnossa asuvat aviopuolisot, avioliit-
tonomaisissa olosuhteissa avioliittoa solmi-
matta jatkuvasti yhteistaloudessa elävät hen-
kilöt ja keskenään suoraan etenevässä tai
takenevässä polvessa olevat sukulaiset sekä
alaikäiset sisarukset katsotaan kuitenkin aina
samaksi ruokakunnaksi, *ellei 3 momentista
muuta johdu.* Tässä momentissa tarkoitettui-
hin sukulaisiin rinnastetaan myös otto- ja
kasvattilapset.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Edellä 2 momentissa tarkoitettuun ruokakuntaan ei lueta opiskelijaa, joka opintotukilain (65/1994) 14 §:n mukaan on oikeutettu asumislisään, paitsi jos asumislisä on myönnetty ruokakunnan jäsenen toisella paikkakunnalla olevaa asuntoa varten, eikä opiskelijaa, joka saa vieraan valtion opintotukea tai vastaavaa etuutta.

2 §

Tämän lain mukaista asumistukea ei myönnetä:

1) yksin asuvalle opiskelijalle, joka opintotukilain (65/1994) 14 §:n 1 momentin mukaan on oikeutettu asumislisään taikka opiskelijalle, jolla on oikeus maksuttomaan asuntoon oppilaitoksen puolesta tai joka saa työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/1990) tai työmarkkinatuesta annetun lain (1542/1993) mukaista majoituskorvausta;

2) kahden tai useamman henkilön ruokakunnalle, johon kuuluva saa 1 kohdassa mainittua opintotukilain mukaista asumislisää, paitsi milloin asumislisää on myönnetty ruokakunnan jäsenen toisella paikkakunnalla olevaa asuntoa varten;

3) yhden henkilön ruokakunnalle, jos asianomainen henkilö täyttää eläkkeensaajien asumistukilain (591/78) 1 §:n mukaiset edellytykset eläkkeensaajien asumistuen saamiseen;

4) kahden henkilön ruokakunnalle, joka muodostuu aviopuolisoista tai keskenään avioliitonomaisissa olosuhteissa avioliittoa solmimatta jatkuvasti yhteistaloudessa elävistä henkilöistä ja johon kuuluva henkilö täyttää eläkkeensaajien asumistukilain 1 §:n mukaiset edellytykset eläkkeensaajien asumistuen saamiseen; eikä

5) ruokakunnalle, johon kuuluva saa eläkkeensaajien asumistukilain mukaista asumistukea.

2 §

Tämän lain mukaista asumistukea ei myönnetä:

1) vuokralla asuvalle opiskelijalle, joka opintotukilain 14 §:n mukaan on oikeutettu asumislisään, paitsi jos opiskelija luetaan asumistukea saavaan ruokakuntaan, taikka opiskelijalle, joka saa vieraan valtion opintotukea tai vastaavaa etuutta tai jolla on oikeus maksuttomaan asuntoon oppilaitoksen puolesta tai joka saa työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/1990) tai työmarkkinatuesta annetun lain (1542/1993) mukaista majoituskorvausta;

2) yhden henkilön ruokakunnalle, jos asianomainen henkilö täyttää eläkkeensaajien asumistukilain (591/1978) 1 §:n mukaiset edellytykset eläkkeensaajien asumistuen saamiseen;

3) kahden henkilön ruokakunnalle, joka muodostuu aviopuolisoista tai keskenään avioliitonomaisissa olosuhteissa avioliittoa solmimatta jatkuvasti yhteistaloudessa elävistä henkilöistä ja johon kuuluva henkilö täyttää eläkkeensaajien asumistukilain 1 §:n mukaiset edellytykset eläkkeensaajien asumistuen saamiseen; eikä

4) ruokakunnalle, johon kuuluva saa eläkkeensaajien asumistukilain mukaista asumistukea.

6 §

Jos samassa asunnossa asuu 1 §:n 3 momentissa tarkoitettu opiskelija, luetaan asumistukea määrättäessä ruokakunnan asumismenoiksi ruokakunnan jäsenten lukumäärää vastaava osuus koko asunnon asumismenoista, jollei erityisestä syystä hyväksytyä muuta jakoperustetta.

15 §

Asumistuen määrä tarkistetaan:

1) jos ruokakunnan pysyvissä kuukausituoloissa on tapahtunut asetuksella tarkemmin säädettävä huomattava muutos;

2) jos ruokakuntaan kuuluvien henkilöiden lukumäärä muuttuu pysyvästi tai jos ruokakunta ottaa alivuokralaisen taikka luopuu alivuokralaisen pitämisestä; *tai*

3) kun asumistuen alkamisesta tai edellisestä tämän momentin mukaisesta tarkistamisesta on kulunut vuosi.

Asumistuki tarkistetaan 1 momentin 1 kohdan nojalla tulojen muutosta seuraavan kuukauden alusta ja 2 kohdan nojalla olosuhteiden muutosta seuraavan kuukauden alusta. Jos ruokakunnan tulotaso muuttuu kesken kuukauden, muutoksen katsotaan tapahtuneen siitä ajankohdasta, josta muuttunutta tuloa aletaan ansaita. Asumistukea ei kuitenkaan koroteta takautuvasti kuin enintään hakemiskuukautta edeltävältä kuukaudelta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen tarkistuksen lisäksi asumistukiin voidaan tehdä yleinen tarkistus valtioneuvoston määräämällä tavalla ja valtioneuvoston määräämästä ajankohdasta lukien asumiskustannusten yleisen

1) jos ruokakunnan pysyvissä kuukausituoloissa on tapahtunut asetuksella tarkemmin säädettävä huomattava muutos;

2) jos ruokakuntaan kuuluvien henkilöiden lukumäärä muuttuu pysyvästi tai jos ruokakunta ottaa alivuokralaisen taikka luopuu alivuokralaisen pitämisestä;

3) jos ruokakuntaan kuuluva, samassa asunnossa asuva henkilö aloittaa opinnot, joiden perusteella hän on oikeutettu opintotukilain mukaiseen asumislisään tai hän muutoin tulee oikeutetuksi asumislisään taikka jos samassa asunnossa asuvan 1 §:n 3 momentissa tarkoitettujen opiskelijan oikeus asumislisään päättyy; tai

4) kun asumistuen alkamisesta tai edellisestä tämän momentin mukaisesta tarkistamisesta on kulunut vuosi.

Asumistuki tarkistetaan 1 momentin 1 kohdan nojalla tulojen muutosta seuraavan kuukauden alusta ja 2 kohdan nojalla olosuhteiden muutosta seuraavan kuukauden alusta *sekä 3 kohdan nojalla sen kuukauden alusta, josta oikeus asumislisään alkaa tai siitä kuukautta seuraavan kuukauden alusta, jona oikeus asumislisään päättyy.* Jos ruokakunnan tulotaso muuttuu kesken kuukauden, muutoksen katsotaan tapahtuneen siitä ajankohdasta, josta muuttunutta tuloa aletaan ansaita. Asumistukea ei kuitenkaan koroteta takautuvasti kuin enintään hakemiskuukautta edeltävältä kuukaudelta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen tarkistuksen lisäksi asumistukiin voidaan tehdä yleinen tarkistus valtioneuvoston määräämällä tavalla ja valtioneuvoston määräämästä ajankohdasta lukien asumiskustannusten yleisen

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

muutoksen perusteella.

Asumistuki lakkautetaan:

1) muuttoa seuraavan kuukauden alusta, jos ruokakunta muuttaa pois asunnosta, johon asumistukea on myönnetty;

2) sen kuukauden alusta, josta yhden henkilön ruokakunnalle myönnetään opintotukilain mukainen asumislisä; tai

3) sen kuukauden alusta, jolloin 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu tarkistus tulee voimaan, jos ruokakunta ei kansaneläkelaitoksen kehotuksesta kohtuullisessa ajassa anna asumistuen tarkistamiseksi tarvittavia tietoja.

muutoksen perusteella.

Asumistuki lakkautetaan:

1) muuttoa seuraavan kuukauden alusta, jos ruokakunta muuttaa pois asunnosta, johon asumistukea on myönnetty; tai

2) sen kuukauden alusta, jolloin 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu tarkistus tulee voimaan, jos ruokakunta ei kansaneläkelaitoksen kehotuksesta kohtuullisessa ajassa anna asumistuen tarkistamiseksi tarvittavia tietoja.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä toukokuuta 2000 ja sitä sovelletaan lain voimaantulosta tai sen jälkeisestä ajankohdasta myönnettävään tai tarkistettavaan asumistukeen.

Jos asumistukea saavan kanssa samaan ruokakuntaan kuuluva, ennen tämän lain voimaantuloa opiskelunsa aloittanut, tämän lain 1 §:n 3 momentissa tarkoitettu henkilö tulee oikeutetuksi opintotukilain 14 §:n mukaiseen asumislisään 1 päivästä toukokuuta 2000 lukien opintotukilain muuttamisesta päivänä kuuta annetun lain (/) nojalla, tehdään tämän lain 15 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu asumistuen tarkistus kuitenkin sen kuukauden alusta, josta mainitulle henkilölle myönnetään asumislisä.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.
